Konstitutionsutskottets betänkande 1985/86:26

om ändring i riksdagsordningen

KU
1985/86:26

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar konstitutionsutskottet en framställning från utrikesutskottet om att riksdagen skall inrätta en svensk delegation till EFTA:s parlamentarikerkommitté samt en framställning från näringsutskottet med förslag om att avveckla det kontaktorgan mellan riksdagen och de statliga företagen som utgörs av 18 särskilt valda ledamöter av riksdagen. Konstitutionsutskottet föreslår i enlighet med utrikesutskottets och näringsutskottets framställningar att riksdagen beslutar om erforderliga ändringar i riksdagsordningen.

Inrättande av en EFTA-delegation i riksdagen

Framställningen

I en skrivelse den 14 mars 1986 till konstitutionsutskottet föreslår utrikesutskottet att det inrättas en svensk parlamentarikerdelegation till Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA). Utrikesutskottet hemställer att konstitutionsutskottet för riksdagen föreslår erforderlig ändring i riksdagsordningen.

Bakgrund

Parlamentariker från EFTA-länder har regelbundet sammanträtt sedan 1963. En särskild parlamentarikerkommitté inom EFTA inrättades år 1977.

Stadgarna för parlamentarikerkommittén återfinns i dokument EFTA/IDC II/77 av den 19 oktober 1977. Enligt stadgarna är parlamentarikerkommittén ett rådgivande organ till EFTA:s ministerråd i frågor inom organisationens kompetensområde. Kommittén skall härjämte enligt stadgarna tjäna som informationskanal i sådana frågor mellan EFTA och parlamentariker i EFTA-länder liksom mellan parlamentariker sinsemellan. Kommittén skall sammanträda minst en gång årligen. Vid dessa årliga möten får varje land vara representerat av högst fem parlamentariker. Ordförande och vice ordförande väljs för ett år i taget. EFTA-ländernas parlament turas som regel om att stå värd för de årliga mötena. Riksdagen stod för värdskapet 1978 och har inbjudit kommittén att mötas i Stockholm den 17–18 juni i år.

Sedan 1981 har samarbetet utvidgats till att omfatta ett årligt konsulta-

1 *Riksdagen 1985/86. 4 saml. Nr 26*
Rättelse: S. 3 Rad 28 Står: sju Rättat till åtta, Rad 29: Står: fem Rättat till: fyra
S. 4 Rad 30 Står: politiska Rättat till: praktiska

tionsmöte med en därför särskilt vald kommitté från Europaparlamentet. Antalet delegater från EFTA-parlamentarikerkommittén vid dessa möten har normalt varit två från varje land.

Inför det årliga större mötet liksom inför sammanträffandet med delegater från Europaparlamentet har en mindre arbetsgrupp om två delegater från varje land sammanträffat för att förbereda detta möte.

De svenska EFTA-parlamentarikerna har främst hämtats från de ledamöter som ingår i Europarådets politiska och ekonomiska utskott. Flera länder har efter hand upprättat egna självständiga delegationer, valda av resp. lands parlament. Vid parlamentarikerkommitténs senaste möte i Reykjavik den 19–21 juni 1985 uttalade sig kommittén enhälligt härför.

Enligt utrikesutskottets skrivelse bör valet till riksdagens EFTA-delegation avse fem ledamöter jämte suppleanter och mandattiden för delegationen bör vara samma som riksdagens mandatperiod. Delegationen bör vidare enligt skrivelsen liksom hittills biträdas av internationella sekretariatet och ha en egen budget. Den sistnämnda frågan löses enligt skrivelsen för innevarande och kommande budgetår genom att härför redan reserverade medel inom budgeten för Europarådsdelegationen avskiljs.

Kontakterna mellan riksdagen och statliga företag

Framställningen

Näringsutskottet har i en skrivelse den 11 mars 1986 till konstitutionsutskottet föreslagit att tilläggsbestämmelse 7.1.1 andra stycket riksdagsordningen skall upphävas. Enligt den nämnda bestämmelsen skall riksdagen för varje valperiod utse 18 ledamöter med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB.

Bakgrund

När Statsföretag AB bildades år 1970 infördes den ordningen att riksdagen utsåg 18 ledamöter som fick rätt att delta i Statsföretags bolagsstämmor, med möjlighet att där ställa frågor om verksamheten. Uppgiften för de 18 riksdagsledamöterna vidgades i praktiken genom att Statsföretag kallade dem till informationsmöten vid sidan av bolagsstämmorna. När en statlig varvskoncern bildades år 1977 med Svenska Varv AB som moderbolag fick denna grupp riksdagsledamöter motsvarande funktioner för Svenska Varvs del. I bolagsordningarna för detta företag och för Statsföretag har införts bestämmelser om att de särskilt utsedda riksdagsledamöterna skall få tillfälle att delta i årliga informationsmöten. Vartdera företaget har brukat anordna två sådana möten per år. Mötena äger i regel rum i Stockholm – ibland i riksdagshuset – på kvällstid medan riksmöte pågår.

I syfte att riksdagen skulle få vidgad insyn i statliga företag beslöts i början av år 1981 att alla riksdagens ledamöter fortsättningsvis skulle få närvara vid bolagsstämmor inte bara i Statsföretag och Svenska Varv utan också inom andra bolag där staten direkt har det dominerande inflytandet – dotterbolag i koncerner alltså undantagna. I sitt betänkande (NU 1980/81:2) över den

proposition där denna ordning föreslogs framhöll näringsutskottet att den utskottsorganisation som infördes år 1971 hade skapat andra förutsättningar än som gällde när systemet med de 18 särskilt utsedda riksdagsledamöterna tillkom. Enligt fackutskottsprincipen hade näringsutskottet fått som en viktig uppgift att bereda ärenden om bl. a. statlig företagsamhet. Det var enligt utskottet viktigt att man beaktade frågan om hur de 18 riksdagsledamöternas verksamhet skulle relateras till den motsvarande verksamheten inom utskottsorganisationen.

Näringsutskottets kontakter med statliga företag

Näringsutskottet har kontakter med statliga företag i en rad olika sammanhang. Utskottet behandlar varje år den redogörelse för hela den statliga företagssektorn som regeringen överlämnar till riksdagen. Därvid brukar företrädare för ledningen i olika företag kallas till utfrågningar. Beträffande nuvarande Procordia AB – tidigare Statsföretag AB – har utskottet ofta på förhand tillställt företagsledningen skriftliga frågor att besvaras inför utskottet. Propositioner och motioner rörande statliga företag har också många gånger föranlett kontakter med företagen, så t. ex. med Svenska Varv i samband med de varvspropositioner som förekom nästan årligen 1974–1983. Det är också vanligt med föredragningar och utfrågningar i rent informativt syfte, inte minst vid de resor som utskottet företar. Bl. a. har Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) och SSAB Svenskt Stål AB, både som dotterbolag inom Statsföretagskoncernen och sedermera som självständiga företag, haft många kontakter med utskottet, som också har besökt de flesta av deras anläggningar.

Enligt näringsutskottets skrivelse innebär ordningen med ett särskilt organ vid sidan av näringsutskottet för kontakt med Statsföretag/Procordia och Svenska Varv en dubblering och medför praktiska olägenheter. För närvarande finns bland de 18 ledamöterna åtta av näringsutskottets ordinarie ledamöter och fyra av dess suppleanter; förra mandatperioden var motsvarande siffror sju och en. Utskottets övriga ledamöter och suppleanter och dess sekretariat har visst ökat behov av information om Procordia och Svenska Varv.

Utskottet

I detta betänkande behandlar konstitutionsutskottet en framställning från utrikesutskottet om riksdagens representation i EFTA:s parlamentarikerkommitté samt en framställning från näringsutskottet rörande riksdagens kontakter med statliga företag.

Utrikesutskottet föreslår att riksdagen skall inrätta en svensk delegation till EFTA:s parlamentarikerkommitté och hemställer att konstitutionsutskottet för riksdagen lägger fram förslag till erforderlig ändring i riksdagsordningen.

De svenska EFTA-parlamentarikerna har främst hämtats från de ledamöter som ingår i Europarådets politiska och ekonomiska utskott. Konstitu-

tionsutskottet, som under hand inhämtat att regeringen ser positivt på frågan, anser i likhet med utrikesutskottet att riksdagen bör utse en självständig EFTA-delegation. Ett sådant önskemål har också kommit till uttryck genom ett enhälligt uttalande vid parlamentarikerkommitténs senaste möte.

Som utrikesutskottet förordat är det enligt konstitutionsutskottets mening lämpligt att riksdagen utser fem ledamöter, dvs. det antal ledamöter som enligt parlamentarikerkommitténs stadgar högst får ingå i varje lands delegation. Därutöver bör utses fem suppleanter. Någon särskild föreskrift om antalet ledamöter och suppleanter anser konstitutionsutskottet inte behövlig. Lagändringen kan därför inskränkas till att riksdagsordningen tillförs en bestämmelse enligt vilken riksdagen skall företa val till den svenska delegationen till EFTA:s parlamentarikerkommitté. Den nya bestämmelsen bör tas in i tilläggsbestämmelse 7.1.1 första stycket 4. Bestämmelsen rörande val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond får i enlighet därmed flyttas ned till en ny punkt 5.

Den nya delegationen bör få biträde av internationella sekretariatet och bör i egenskap av ett självständigt riksdagsorgan tilldelas egen budget. Det får ankomma på förvaltningskontoret att ta upp budgetfrågan liksom frågan om särskilda bestämmelser om ersättning till riksdagsledamot som deltar i EFTA-delegationen.

Näringsutskottet föreslår i sin framställning att den gällande ordningen med särskilt valda ledamöter för kontakterna mellan riksdagen och de statliga företagen skall avvecklas. I enlighet härmed hemställer näringsutskottet att tilläggsbestämmelse 7.1.1 andra stycket upphävs. Enligt den nämnda bestämmelsen skall riksdagen för varje valperiod utse 18 ledamöter med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB. Näringsutskottet framhåller bl. a. att ordningen med ett särskilt organ vid sidan av näringsutskottet för riksdagens kontakter med de statliga företagen innebär en dubblering och medför praktiska olägenheter.

Enligt konstitutionsutskottets mening har näringsutskottet anfört starka skäl för att det organ för kontakter med Procordia och Svenska Varv som utgörs av 18 särskilt utsedda riksdagsledamöter avvecklas och att näringsutskottet ensamt får ansvaret för riksdagens fortlöpande kontakter med dessa båda koncerner. Konstitutionsutskottet förordar därför i likhet med näringsutskottet att tilläggsbestämmelse 7.1.1 andra stycket riksdagsordningen upphävs. Den nu förordade ändringen i riksdagsordningen medför att uppdraget för de särskilt utsedda ledamöterna liksom Procordias och Svenska Varvs skyldigheter gentemot dessa upphör vid lagändringens ikraftträdande. Konstitutionsutskottet anser emellertid att det inte bör föreligga något hinder mot att de ledamöter av de 18 som inte är ledamöter och suppleanter i näringsutskottet genom näringsutskottets förmedling kan beredas möjlighet att få delta i de informationsträffar som kommer att anordnas under resten av valperioden.

De nu förordade ändringarna i riksdagsordningen bör få träda i kraft den 15 juni 1986. Med hänsyn till att riksdagen skall kunna företa val till den nya EFTA-delegationen redan under innevarande riksmöte bör emellertid

föreskrivas att valet får äga rum tidigare. Ändringarna framgår av *bilaga* till detta betänkande.

På grund av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen antar det i *bilaga* till betänkandet intagna förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen.

Stockholm den 15 maj 1986

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Wivi-Anne Cederqvist (s), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Anita Modin (s), Sören Lekberg (s), Börje Stensson (fp), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Torgny Larsson (s), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Kristina Svensson (s) och Ingela Mårtensson (fp).

Förslag till
Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelse 7.1.1 riksdagsordningen[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap.	
7.1.1	
Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företaga val till	
1. riksgäldsfullmäktige,	
2. Nordiska rådets svenska delegation,	
3. Europarådets svenska delegation,	
	4. svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté,
4. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.	5. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.
Kammaren skall också för riksdagens valperiod utse aderton ledamöter av riksdagen med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB.	

Denna lag träder i kraft den 15 juni 1986. Val till svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens parlamentarikerkommitté får dock förrättas dessförinnan.

[1] Riksdagsordningen omtryckt 1985:1068.